

Kääntäjänkoulutusta Vaasaan

Inkeri Vehmas-Thesslund

<https://doi.org/10.61200/mikael.152570>

Ruotsia äidinkielenään puhuville ei vielä 1960- ja 1970-luvuilla ollut kääntäjänkoulutusta, jossa ruotsi olisi ollut äidinkielen asemassa. Kieli-instituuteissa A-kielenä oli suomi, eli opetus perustui ajatukselle, että se oli opiskelijoiden vahvin kieli. Ruotsinkielisten asema parani, kun vuonna 1980 Vaasan korkeakouluun (vuodesta 1991 Vaasan yliopisto) perustettiin kääntämisen koulutusohjelma, jota olivat ideoimassa Vaasan ruotsin kielen professori Christer Laurén (1975–2008) ja venäjän lehtorin virkaan 1976 valittu Hannu Tommola (Laurén 2014; Tommola 2014). Vaasan korkeakoulussa annettava kääntäjänkoulutus oli Suomen ensimmäinen akateemiseen loppututkintoon johtava kääntäjänkoulutus, sillä kieli-instituutit liitettiin yliopistoihin vasta vuotta myöhemmin eli vuonna 1981.

Vaasan kääntäjänkoulutus oli siis ensimmäinen – ja toistaiseksi ainoa – kääntäjänkoulutus, jossa äidinkieleltään ruotsinkieliset opiskelivat pääaineenaan suomea. Opiskelijoiden tavoitteena oli valmistua kääntäjäksi suunnassa suomi–ruotsi. Koulutuksen oli tarkoitus tuottaa kääntäjiä kaksikielisen valtionhallinnon tarpeisiin. (Britta Klockars sähköpostitse 12.10.2024.) Puolet koulutuksen 36 aloituspaikasta oli tarkoitettu ruotsinkielisille, joilla oli pääaineena suomi, ja loput suomenkielisille, joiden pääaineena oli ruotsi. Sivuaineina olivat englanti ja saksa. (Britta Klockars sähköpostitse 12.10.2024.) Sitten pääaineiksi lisättiin myös saksa, englanti ja viestintätieteet (Gun-Viol Vik sähköpostitse 7.2.2022).

Kääntämisen koulutusohjelman yhteydessä Vaasan korkeakouluun perustettiin myös nykysuomen professuuri. Sitä hoitamaan siirtyi Åbo Akademiasta Rune Ingo vuonna 1980 (nimitys professorin virkaan vuonna 1983). Hänen siirryttyään eläkkeelle vuonna 2002 tehtävän hoitajaksi tuli Birgitta Romppanen (nimitettynä 2004–2010), jonka tutkimusaloja olivat leksikografia, kaksikielisyys ja käänntöstiiede (Ellonen 2008, Professoriliitto 2024). Myös nykyenglannin professorin Sirkku Aaltosen (vt. vuodesta 2003, professorina 2005–2016; Sirkku Aaltonen sähköpostitse 4.12.2024) tutkimusaloihin kuului kääntäminen, erityisesti teatterikäntäminen. Eräiden muiden Vaasan professorien tutkimus suuntautui myös sellaisille aloille, jotka tukivat kääntämisen opetusta: ruotsin kielen professorin Christer Laurénin samoin kuin apulaisprofessori/professori Marianne Nordmanin (1987–2007) tutkimusaloihin kuuluivat ammattikieliset. Ammattikieliä ovat tutkineet niin ikään nykysuomen professori Antero Niemikorpi (1997–2004) ja soveltavan kielitieteen professori Merja Koskela (2000–). Ruotsin kielen professori Nina Pilke (2008–2017) ja

Laura Ivaska, Outi Paloposki & Leena Salmi (toim.) 2024

Mikael

Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen aikakauslehti 17:3, s. 414–416

Finsk tidskrift för översättnings- och tolkningsforskning 17:3, s. 414–416

Finnish Journal of Translation and Interpreting Studies 17:3, p. 414–416

teknisen viestinnän professori Anita Nuopponen (2014–2020) puolestaan suuntautuivat terminologian tutkimukseen.

Koulutuksen alkuvaiheissa syntyi myös epämuodollisesti organisoitunut tutkijaryhmä VAKKI (Laurén 2014: 45). Lyhenne on muodostunut tutkijaryhmän nimestä: *Vaasan ammattikielten ja kääntämisen tutkijaryhmä* (Merja Koskela sähköpostitse 10.4.2022). Samannimistä, monikielistä VAKKI-symposiumia on järjestetty vuodesta 1981. Symposiumin esitelmät on julkaistu VAKKI ry:n sarjassa (niteet 1–38 vuosina 1981–2011, vuodesta 2012 *VAKKI Publications*). Symposiumjulkaisut ovat vuodesta 1988 lähtien olleet vertaisarvioituja julkaisuja, ja vuodesta 2007 ne ovat saatavilla internetissä.

Nimitys *Kääntämisen koulutusohjelma* säilyi vuoteen 1992, jolloin yliopisto siirtyi tiedekuntahallintoon. Tämän uudistuksen yhteydessä syntyi kielten laitoksia, muun muassa Suomen kielen laitos, jonka nimi muuttui vuonna 1994 Nykysuomen ja kääntämisen laitokseksi. Ruotsinkielisten suomen pääaineopinnot jatkuivat edelleen kääntämiseen suuntautuneina. (Britta Klockars sähköpostitse 12.10.2024.) Muissa oppiaineissa kääntämiseen erikoistuttiin niin, että esimerkiksi englannin opiskelija valitsi joko kääntämisen tai kirjallisuuden kurssseja. Terminologia oli viestintätieteiden oppiaineen tarjoama sivuaine. (Merja Koskela sähköpostitse 10.4.2022.)

Elokuussa 2017 kielten tutkintoon johtava koulutus siirtyi Jyväskylän yliopiston alaisuuteen, mutta kääntämisen opiskelu ei, sillä Jyväskylän kieliaineissa ei ollut kääntämisen suuntautumisvaihtoehtoa. Vaasassa opintonsa aloittaneet opiskelijat saivat valita, suorittavatko he opintonsa loppuun Vaasan vai Jyväskylän yliopistossa, ja etenkin kääntämiseen suuntautuneet opiskelijat jäivät Vaasaan. Viimeiset kielten kandidaatit ja maisterit valmistuivat Vaasan yliopistosta 31.12.2021, ja viimeinen kielten alan väitöstilaisuus oli 26.1.2022. (Jaana Puskala sähköpostitse 10.2.2022.)

Lähdeluettelo

Laurén, Christer 2014. Om utvecklingen av en fackspråklig fakultet – och VAKKI. Teoksessa: Lönnroth, Harry (toim.) *VAKKI ry 1984–2014. Muistoja ja muistikuvia / VAKKI rf 1984–2014. Minnen och minnesbilder*. Vaasa: VAKKI ry, 38–50.

Ellonen, Leena (toim.) 2008. *Suomen professorit 1640–2007*. Jyväskylä: Professoriliitto.

Professoriliitto 2024. Professorimatrikkeli. Saatavissa: <https://www.professoriliitto.fi/professorina/professori-matrikkeli/>

Tommola, Hannu 2014. Varhainen VAKKI: vaiheita viime vuosituhannelta. Teoksessa: Lönnroth, Harry (toim.) *VAKKI ry 1984–2014. Muistoja ja muistikuvia / VAKKI rf 1984–2014. Minnen och minnesbilder*. Vaasa: VAKKI ry, 74–103.

Kirjoittaja

Inkeri Vehmas-Thesslund työskenteli venäjän lehtorina vuosina 1974–1990 ja apulaisprofessorina/professorina vuosina 1990–2011 Kouvolan kieli-instituutissa ja Helsingin yliopistossa.
Sähköposti: inkeri.vehmas(at)gmail.com